

כך מברך על היין. שצריך להניח את הכוס לברך עליה ברכת המזון.

וענין אמן אחר ישראל המברך אפילו אם שמע רק את סוף הברכה, (9) ואין ענין אמן אחר כותי המברך עד שישמע שאומר את כל הברכה כולה, כי חלק מהכותים היו מברכים לדמות יונה שעבדו לה. (10)

גמרא:

תנו רבנן: דברים שבין בית שמאי ובין בית הלל בהלכות פסודה, אלו הם:

בדיעבד, אם ירצה, יברך במקום שנזכר. (6)

ועד מתי מברך לאחר האכילה? — עד כדי שיתעבל המזון שבמעיו. (7)

ח. מי שיש לו רק מעט יין, האם חייב להניחו לכוס של ברכת המזון?

בא להן יין אחר שגמרו לאכול את המזון, (8) אפילו אם אין שם אלא אותו כוס, בית שמאי אומרים: אם רוצה, מברך על היין ושותהו, ואחר כך מברך על המזון בלי כוס.

ובית הלל אומרים: מברך על המזון, ואחר

והרא"ש שגרסו "בא להם יין בתוך המזון", והיינו שהמחלוקת היא גם באופן שהיין בא כאשר עדיין לא גמרו סעודתן.

אך הט"ז כתב שגם רש"י לא כתב כן אלא לדעת ב"ש, שמברך על הכוס "הגפן" וטועם ממנה, והיינו דוקא כשבא אחר שסיים סעודתו, אך לב"ה אפילו אם בא באמצע הסעודה, צריך להקדים ולברך עליו בהמ"ז "לפני הגפן".

ויתכן שנחלקו אם הכוס נצרכת לקיום המצוה, וא"כ אף שעדיין לא הגיע זמן קיום המצוה, הרי כיון שהחל לאכול, הוא חייב בבהמ"ז על הכוס, אולם אם הכוס נצרכת רק לחשיבות הברכה, הרי כל עוד לא סיים סעודתו ועומד לברך, אינה "כוס של ברכה".

9. כך פירש רש"י, וכתב בבה"ל [רטו ד"ה שלא] כי אף אם לא שמע כלל את הברכה, רק יודע מה בירך, יכול לענות [כדלעיל מז א רש"י ד"ה יתומה], וכוונת רש"י לפרש שידע שברך כי שמע את סוף הברכה.

10. כתב רבינו יונה שאפילו אם שמע מהכותי את הזכרת השם אינו עונה אמן, כי יתכן שכוונתו לע"ז, אך אם שמע כל הברכה, אפילו

לכתחילה צריך לברך בהמ"ז במקום שאכל, גם לדעת בית הלל, ומחלוקתן רק בדיעבד, כששכח והלך למקום אחר לפני שברך. וראה להלן [נג א] אם החיוב לברך במקום אכילתו חל רק בבהמ"ז או בכל ברכת הנהנין.

7. כבר הבאנו לעיל [מח הערה 27] שהחזו"א [או"ח כח ד] דן אם הטעם שאין מברכין בהמ"ז אחר שיעור עיכול, הוא משום שמברך על מעשה האכילה, ובשיעור שהיה כזה נחשב הפסק בין המעשה לברכה, או שהברכה לה' על שמספק לו מזונו, ואחר העיכול כבר כלתה טובתו. והוכיח מדברי ב"ש שצריך לחזור למקומו ולברך, שהברכה היא על האכילה, ושיעור עיכול הוא רק מדת הזמן הראוי לברך על האכילה [וראה להלן נג הערה 49].

8. רש"י [נב א ד"ה אחר] כתב "ובתוך המזון לא בא להם, וכשגמרו סעודתן בא להם לפני בהמ"ז", וביאר הב"ח [קעד] שכוונתו שלא נחלקו אלא באופן שהיין בא אחר גמר הסעודה, וכבר חל חיוב בהמ"ז, אך באופן שבא בתוך המזון גם ב"ה מודים שמברך קודם על היין, כי עדיין לא הגיע חיוב בהמ"ז. וזה שלא כהרי"ף